

35 508 Conferentie over de Toekomst van Europa**Nr.2 Verslag**

Vastgesteld 29 november 2021

Op 23 oktober 2021 vond de tweede Plenaire vergadering van de Conferentie over de Toekomst van Europa (CoFE) plaats. In deze tweede vergadering stonden de eerste rapportages vanuit de Europese Burgerpanels, de nationale burgerconsultaties, het Meertalige Digitaal Platform en het Europees Jeugdforum centraal. Ook gingen de Werkgroepen rondom 9 thema's, waarin alle leden van de Plenaire vergadering zijn ingedeeld, van start. De conferentie was hybride te volgen.

Een delegatie van Eerste en Tweede Kamerleden nam deel. Het Tweede Kamerlid **Kamminga** (VVD) nam deel te Straatsburg. De Eerste Kamerleden **Oomen-Ruijten** (CDA) en **Van Apeldoorn** (SP) namen digitaal deel, alsook Tweede Kamerlid **Sjoerdsma** (D66). De delegatie is ambtelijk ondersteund door Van den Driessche (Eerste Kamer), Neefjes (Tweede Kamer) en Timmer (Tweede Kamer).

Bijeenkomsten in aanloop naar de Plenaire vergadering

In aanloop naar de tweede Plenaire vergadering is onder Sloveens voorzitterschap op 21 oktober 2021 een voorbereidend delegatieoverleg georganiseerd voor de vertegenwoordigers van nationale parlementen, een zogenaamde *Components' Meeting*. In deze bijeenkomst is gesproken over de Plenaire vergadering en de indeling in en voorzitterschap van de Werkgroepen. Het lid **Oomen-Ruijten** sprak hierover namens de Nederlandse delegatie. Mede op verzoek van het lid **Kamminga** heeft de Voorzitter in overweging genomen om bij het volgende delegatieoverleg tevens een inhoudelijk debat te houden over thema's uit de Werkgroepen.

Op 22 oktober 2021 gingen de Werkgroepen van start. De Nederlandse delegatie is als volgt ingedeeld: Oomen-Ruijten in de Werkgroep *Health*, Van Apeldoorn in de Werkgroep *European Democracy*, Kamminga in de Werkgroep *EU in the World* en Sjoerdsma in de Werkgroep *Values and Rights, Rule of Law and Security*. In deze bijeenkomsten is gesproken over de te volgen procedure en is de eerste inhoudelijke inbreng geleverd.

Het lid **Kamminga** onderstreepte in de Werkgroep *EU in the World* dat de thema's uit de Europese burgerpanels leidend zouden kunnen zijn voor een gestructureerde aanpak in de Werkgroep. Over de thema's lijkt overeenstemming te zijn, nu moet vooral worden gezocht naar concrete oplossingen. Er moet in de Werkgroep worden nagedacht over oplossingen voor de langetermijnvisie, maar Kamminga vroeg tevens aandacht voor de mogelijkheid om met de huidige bestaande instrumenten ook op korte termijn te acteren.

Het lid **Oomen-Ruijten** wees in de Werkgroep *Health* erop dat de EU op dit moment een rol heeft bij preventie, uitwisseling van beste praktijken en gegevens, en medische wetenschap (EMA/ECDC), alsook bij onderzoek voor verschillende specifieke ziekten zoals kanker en Alzheimer. Voor burgers is gezondheid echter een van de belangrijkste onderwerpen. Een effectieve EU in gezondheidsbeleid is daarom van groot belang en in dit licht moet de vraag welke competentie de EU op dit gebied zou moeten hebben leidend zijn voor deze werkgroep.

Het lid Van **Apeldoorn** sprak in de Werkgroep *European Democracy* over de vormgeving van deze democratie. Daaronder horen respect voor de Rechtsstaat, alsook transparantie en legitimatie van besluitvorming. Van Apeldoorn merkte op dat een initiatiefrecht voor het Europees Parlement zou kunnen bijdragen aan meer legitimatie, maar de legitimatie van nationale democratie niet kan

vervangen. In dit kader moet goed worden nagedacht welke bevoegdheden op Europees niveau moeten liggen en welke op nationaal niveau. Hij concludeerde dat een eventuele verdragswijziging als resultaat van de Conferentie bespreekbaar zou moeten zijn.

Tweede Plenaire vergadering

De tweede Plenaire vergadering van de Conferentie over de Toekomst van Europa vond plaats op zaterdag 23 oktober 2021. De vergadering werd ingeleid door de medevoorzitters Guy Verhofstadt vanuit het Europees Parlement, Dubravka Šuica vanuit de Europese Commissie, en de Sloveense staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Gašper Dovžan vanuit de Raad.

De plenaire vergadering was ingedeeld in verschillende sessies.

Sessie 1: Europese Burgerpanels

De sessie over de Europese Burgerpanels werd ingeleid door de vertegenwoordigers van de Europese burgerpanels, gevolgd door een discussie.

Uit de terugkoppeling van de burgers bleek dat de discussie in de eerste meeting van **panel 1** (sterkere economie, sociale rechtvaardigheid, werkgelegenheid / onderwijs, cultuur, jeugd en sport / digitale transformatie) zich heeft gericht op het opzetten van de agenda voor de komende bijeenkomsten. De komende bijeenkomsten zullen zij nader van gedachte wisselen over: onderwijs (het herzien van academische programma's zodat deze een Europese dimensie bevatten), arbeidsmarkt (werkloosheid tegengaan en aandacht voor de transitie van studie naar werk), het mogelijk maken van culturele en sportieve activiteiten voor iedereen in de EU, gelijke toegang voor iedereen tot digitalisering in de hele EU, het beschermen van burgerrechten in het kader van cybersecurity, het toekomstbestendig maken van de economie (competitiever, klimaatvriendelijker en digitaal), een eerlijke samenleving en gelijkheid.

De burgers uit **panel 2** (Europese democratie / waarden en rechten, rechtsstaat, veiligheid) koppelden terug dat in de aankomende sessies van het Europese burgerpanel nader van gedachte zal worden gewisseld over: gelijke rechten voor iedereen, het tegengaan van *fake news* omdat dit leidt tot extremisme, het recht op toegang tot het recht, bescherming van privacy en veiligheid van gegevens, cybersecurity, financiële zekerheid en de strijd tegen corruptie, witwassen en drugsgelden, basissalaris, respect voor nationale identiteiten, Europese identiteit (begrijpen wat de EU is, niet wat het wil zijn), contact met de burgers en beslissingen door de burgers (zoals meer participatie, rechtstreekse communicatie en transparantie in besluitvormingsprocessen), nauwe samenwerking met de media zodat mensen weten wat de EU doet, een meer democratische EU, opheffen van unanimititeit, en een Europese grondwet.

In de terugkoppeling over **panel 3** (Klimaatverandering, milieu / gezondheid) gaven burgers aan zich de komende tijd te willen richten op de volgende ideeën: thuiswerken, het bereiken van ontwikkelingsdoelstellingen in heel Europa, een fonds (spaarpot) opstellen om ziekenhuizen op te zetten en andere dringende gezondheidsproblemen aan te pakken (gedacht wordt aan het afstaan van een bepaald deel van het BNP), aandacht voor en onderwijs over seksuele gezondheid (zoals seksuele voorlichting, gratis voorbehoedsmiddelen). De terugkoppeling van de burgers sloot af met de boodschap dat bescherming van klimaat en milieu bij onszelf begint.

De burgers uit **panel 4** (EU in de wereld / migratie) gaven in de terugkoppeling aan zich op het gebied van migratie te zullen richten op: het aanpakken van legale oorzaken van migratie (instrumenten zoeken die erop zijn gericht om mensen in hun eigen land te laten blijven), vrijwillige migratie aanpakken, gerichte opleidingen in de landen van herkomst zodat georganiseerde migratie beter kan

worden beheerd, het beperken van illegale migratie (door hoogwaardige programma's voor legale migratie), financiële steun voor landen van herkomst om onderliggende problemen aan te pakken (klimaatverandering, politieke conflicten, etc.), bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel, eerbiediging van mensenrechten, integratie in de EU lidstaten (zoals het stigma op migranten aanpakken). Voor het thema "EU in de wereld" geldt dat het Europese burgerpanel zich wil richten op drie stromen: (1) zelfvoorzienendheid / strategische autonomie, (2) de EU als internationale partner om waarden uit te dragen (handelsbeleid waarmee ethische waarden worden uitgedragen en werk wordt gemaakt van mensenrechten), en (3) veiligheid en defensie (zoals verbeteren van het nabuurschapsbeleid, gemeenschappelijke defensie strategie, veiligheid en uitbreiding van de EU).

Na de terugkoppelingen van de Europese burgerpanels vond een uitwisseling plaats tussen burgers, leden van de nationale parlementen en leden van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie. Het lid **Kamminga** gaf aan dat de werkgroepen en de terugkoppelingen uit de Europese burgerpanels al een goed overzicht geven van de ideeën die leven. Dit komt voor een groot deel overeen met wat we zien bij de nationale burgerconsultaties in Nederland. Vooruitkijkend naar de volgende sessies en plenaire vergaderingen wijst het lid Kamminga erop dat meer diepgaande discussies nodig zijn en dat burgers een breed podium moeten worden gegeven in de conferentie. Alleen dan kan de conferentie een succes worden.

Sessie 2: Verslag van de vertegenwoordigers van nationale panels en evenementen over de nationale panels en evenementen die worden gehouden

Vanuit elke lidstaat heeft een vertegenwoordiger aangegeven wat de activiteiten zijn die nationaal ontplooid worden in het kader van de Conferentie over de Toekomst van Europa, wat de verwachtingen van de Conferentie zijn en/of wat de inhoudelijke focuspunten zijn. De Nederlandse vertegenwoordiger bracht in dat tot dusver onvoldoende helder is wat het doel van de Conferentie is en wat er met de aanbevelingen zal worden gedaan. Meer transparantie, meer helderheid en een toegankelijker Conferentie zijn essentieel om de betrokkenheid van burgers te vergroten.

Sessie 3: Verslag van het Europees Jongerenevenement

Op 8 en 9 oktober 2021 vond het Europees Jongerenevent EYE2021 plaats te Straatsburg, een evenement dat jongerenraadpleging over de toekomst van Europa centraal zet. De resultaten van de jongerenraadpleging zijn verzameld in het rapport Youth Ideas Report for The Conference on The Future Of Europe¹.

Drie leden van het Europees Jongerenevent zetten tijdens deze sessie de resultaten uiteen die waren verdeeld in de 20 concrete voorstellen die de meeste steun hadden gekregen, twee per thema. Bovendien waren er vijf voorstellen die als top vijf waren gekozen: Gemakkelijker recyclen in de hele EU, Bedrijven ter verantwoording roepen, De rechtsstaat, Een federaal Europa, In meertaligheid verenigd.

Sessie 4: Meertalig digitaal platform

De sessie over het Meertalig Digitaal Platform werd ingeleid door de medevoorzitter vanuit het Europees Parlement, Guy Verhofstadt, met een presentatie van de tussentijdse verslagen² en de

¹ Het Youth Ideas-Verslag voor de Conferentie over de Toekomst van Europa is te raadplegen op het Meertalig Digitaal Platform: <https://futureu.europa.eu/pages/plenary?locale=nl> <https://futureu.europa.eu/pages/plenary?locale=nl> (oktober 2021).

² Twee tussentijdse verslagen zijn gepubliceerd over het gebruik van het Digitaal Platform (in augustus 2021 en september 2021). Eveneens is in september 2021 een rapport verschenen over de contributies die per lidstaat zijn ingediend.

stand van zaken. Hij gaf een overzicht van het gebruik van de website, waaronder het aantal bezoekers, deelnemers en bijdragen. Zo zijn er sinds de start van de Conferentie ongeveer 22.500 deelnemers op het Digitaal Platform geweest.

De voorzitter vervolgde met een opsomming van de onderwerpen die per thema op dit moment het meest werden besproken. Hij concludeerde dat burgers kritisch waren op de Europese Unie, maar bereid waren om constructief mee te denken en voorstellen voor verbeteringen aan te dragen. In december zal het definitieve rapport volgen.

In de bijdragen die volgden vanuit de zaal en via video-interventie werd door sommigen nog inhoudelijk ingegaan op een aantal onderwerpen die op het Platform het meest werden besproken, namelijk Europese democratie en Klimaat. Ook thema's als jongerenwerkloosheid en waardering in termen van loon, de sociale dimensie van de EU, gezondheid en de bescherming van rechten en van minderheidstalen in Europa kwamen aan bod. Verschillende keren werd genoemd dat de verslagen een goede basis zouden vormen voor de Werkgroepen en de debatten in de Plenaire vergadering. Omdat het Digitaal Platform geen *geo-blocking* toepast, kunnen ook de burgers uit de Westelijk Balkan bijdragen leveren op de website. Voor deze sessie waren voor het eerst ook sprekers uit de Westelijke Balkan uitgenodigd. Zij spraken allen over de noodzaak om Balkanlanden volwaardig aan de CoFE te laten deelnemen, omdat de toekomst van deze landen in Europa ligt.

Er klonk door de sessie heen veel lof voor het Digitaal Platform als middel om ideeën van burgers op te halen. Door velen werd het onthaald als een innovatief middel ter ondersteuning van deliberatieve democratie. Verschillende sprekers riepen op om het Digitaal Platform ook na de Conferentie te behouden.

De Europese Commissie lichtte bovendien toe dat het Platform als een open ruimte voor alle bijdragen werd gemodereerd zonder enige censuur. Slechts enkele gevallen van *hate speech*, *spam* of duplicaties waren gemeld.

Maar vanuit elke delegatie klonk er ook kritiek met name op de beperkte deelname van burgers op het Platform. Dat blijkt uit het beperkt aantal bijdragen: 22.500 bijdragen op een Europese bevolking van bijna 500 miljoen burgers. Van alle bijdragen zijn slechts 15% van vrouwen, 11% van jongeren en 5% van ouderen boven 70 jaar. De meest bijdragen (66%) zijn bovendien van hoogopgeleiden. Ook ontbreekt inzage in de verspreiding van de bijdragen. Hoeveel ervan komen uit ruraal gebied? Deze cijfers zijn niet representatief voor de werkelijke samenstelling van de Europese bevolking, aldus verschillende sprekers.

Meerdere malen werd genoemd dat de website niet gebruikersvriendelijk is en slecht toegankelijk voor mensen met een beperking.

Een aantal sprekers stelden bovendien vragen bij de gedragenheid van de bijdragen op het platform, omdat uit de bijdragen vooral een oproep klonk voor meer Europa. De diversiteit van meningen over Europa zou daarom onderbelicht zijn, aldus enkele sprekers van het Europees Parlement en van nationale parlementen.

Maar het grootste probleem is dat het Digitaal Platform, net als de Conferentie, nauwelijks bekend is bij het grote publiek. Verschillende sprekers spraken daarom ook van een behoefte voor betere '*marketing*' van het platform, ook onder jongeren. Ook werd gepleit voor de eigen verantwoordelijkheid van lidstaten en leden van de Conferentie om meer bekendheid over de Conferentie en het Platform tot stand te brengen.

Tijdens de sessie bleek ook dat sommige burgers zich bij de Plenaire vergaderingen en Werkgroepen niet gehoord voelden en het gevoel hadden dat zij als 'toegevoegde waarde' werden gezien voor de reeds bestaande visies van politici over Europa. Zij vroegen de voorzitter om een aantal procedurele aanpassingen, zoals meer tijd om zich te kunnen voorbereiden en te kunnen reageren. Ook vroegen zij om meer dialoog en directe communicatie tussen de verschillende delegaties die in de Plenaire vergadering zijn vertegenwoordigd. De voorzitter liet weten dat de Conferentie in december en januari anders gestructureerd zou zijn en dat dan de rapporten uit de Europese burgerpanels en burgerconsultaties in de Plenaire sessies volledig centraal zouden staan. Burgers zouden dan meer spreektijd krijgen en meer weerwoord.

Sluiting van de plenaire vergadering van de conferentie

De Conferentie sloot af met enkele afsluitende woorden door de medevoorzitters vanuit de Europese Commissie en de Raad, Šuica en Dovžan.

De leden van de delegatie,

Kamminga

Sjoerdsma

Oomen-Ruijten

Van Apeldoorn